

หน้าที่ของประชาชนในการชำระภาษีอากร

อาจารย์ชวฤทธิ์ โยศรีคุณ¹

บทคัดย่อ

ภาษีคือสิ่งที่รัฐบาลบังคับเก็บจากราษฎร เพื่อนำมาใช้บริหารและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทั้งทางเศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข การคมนาคม การประชาสัมพันธ์ การป้องกันประเทศและรักษาความสงบภายในประเทศ สร้างสาธารณูปโภค รวมไปถึงเงินเดือนของราชการ ทหาร ตำรวจ ผู้ทำหน้าที่ให้บริการประชาชน เงินภาษีซึ่งการเรียกเก็บจากราษฎรนั้น มีมาตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัยจากหลักฐานศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง เรียกว่า “จกอบ จำกอบ หรือจังกอบ” เรียกได้ว่าการเรียกเก็บภาษีจากราษฎร เป็นเครื่องมือทางการคลังที่สำคัญในการบริหารประเทศและเพื่อให้รัฐบาลสามารถดำเนินการตามหน้าที่ที่มีต่อประชาชนในการดูแลความเป็นอยู่ของประชาชน และรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

หลักในการจัดเก็บภาษีอากร หน่วยงานผู้มีหน้าที่ในการจัดเก็บได้ถือปฏิบัติ คือหลักประโยชน์และหลักความสามารถในการจ่ายภาษีอากร ภาษีอากรที่ดีมีลักษณะเป็นธรรม แน่นนอน เป็นกลาง อำนวยรายได้ ยืดหยุ่นและเอื้อต่อกัน การจัดเก็บมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะต้องกำหนดฐานภาษี อัตราภาษีแล้ว ยังต้องกำหนดวิธีการเสียภาษีและวิธีบังคับใช้กฎหมายภาษีอากรด้วย

การหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรไม่ได้จำกัดเฉพาะความผิดตามประมวลรัษฎากรเท่านั้น แต่ถือเป็นการผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและการปราบปรามการฟอกเงินอีกด้วยหน้าที่ในการเสียภาษีอากรตามกฎหมายเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนตามรัฐธรรมนูญ

บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีว่ารายได้ในการบริหารประเทศส่วนใหญ่ ซึ่งมากกว่าร้อยละ 80 มาจากภาษีอากร รัฐบาลมีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีอากรเพื่อนำมาพัฒนาประเทศในด้านต่างๆโดยผู้เสียภาษีอาจไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทนโดยตรงจากการเสียภาษีบางครั้งทำให้ผู้เสียภาษีรู้สึกว่าตนไม่จำเป็นที่จะต้องเสียภาษีเพราะมีความคิดเห็นว่าการจัดเก็บภาษีที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังไม่เป็นธรรมหรือไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนกลับมาจากการเสียภาษีการเสียภาษีมีขึ้นตอนยุ่งยากซับซ้อนปัญหาตามที่กล่าวมานั้นทำให้เกิดแนวความคิดในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีเพื่อก่อให้เกิดความทั่วถึงเป็นธรรมรวมถึงต้องคำนึงถึงหลักของความคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของผู้เสียภาษีด้วยซึ่งมีนักเศรษฐศาสตร์ได้กำหนดหลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดีไว้ตามทฤษฎีของ AdamSmith ได้สรุปหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บภาษีที่ดีไว้ทั้งสิ้น 4 ประการคือ

1. ต้องให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษีโดยจะต้องยึดหลักว่าผู้ที่มีรายได้มากควรจะต้องเสียภาษีมากกว่าผู้มีรายได้น้อยควรเสียภาษีน้อยตามกำลังความสามารถในการชำระภาษี (Ability to Pay) ของแต่ละคน
2. ต้องกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดเก็บให้รัดกุมและแน่นอนเช่นผู้เสียภาษีจะต้องชำระภาษีเมื่อใดที่ไหนถ้าผู้ใดละเลยหลีกเลี่ยงหรือล่าช้าจะต้องได้รับโทษอย่างไรเป็นต้น
3. ต้องอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียภาษีมากที่สุดเช่นควรกำหนดช่วงเวลาในการชำระภาษีให้เหมาะสมเพื่อให้โอกาสแก่ผู้เสียภาษีและควรใช้วิธีการที่ง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อนเพื่อมิให้ผู้เสียภาษีเกิดความเบื่อหน่ายหรือให้ผ่อนชำระได้ในกรณีที่ต้องเสียภาษีเป็นจำนวนมากเป็นต้น

4. ต้องถือหลักจัดเก็บในอัตราต่ำแต่เก็บได้มากและทั่วถึงดีกว่าที่จะเก็บในอัตราสูงแต่เก็บได้น้อย เนื่องจากเก็บแต่เฉพาะคนที่มีรายได้มากอีกประการหนึ่งก็คือการเรียกเก็บภาษีในอัตราสูงย่อมเป็นการช่วยให้ผู้เสียภาษีเกิดความรู้สึกเสียตายนเงินและพยายามหลีกเลี่ยงภาษี

จากหลักการและทฤษฎีข้างต้นได้ถูกนำมาประยุกต์เพิ่มเติมข้อคิดเห็นตามความเหมาะสมเพื่อให้ได้ความชัดเจนในการทำงานซึ่งกลุ่มนักวิชาการภาษี (พ.ศ. 2557) ได้ระบุว่าภาษีอากรที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความเป็นธรรมควรเสียภาษีอากรโดยพิจารณาถึงความสามารถประกอบกับผลประโยชน์ที่ประชาชนแต่ละคนได้รับเนื่องจากกิจกรรมของรัฐ

2. มีความแน่นอนและชัดเจนสามารถเข้าใจได้ง่ายและเป็นการป้องกันมิให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ

3. มีความสะดวกวิธีการและกำหนดเวลาในการเสียภาษีต้องคำนึงถึงความสะดวกของผู้เสียภาษีอากร

4. มีประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีอากรต้องประหยัดรายจ่ายทั้งของผู้จัดเก็บและผู้เสียภาษีอากร กล่าวคือต้องทำให้จัดเก็บภาษีอากรได้มากแต่มีต้นทุนการจัดเก็บน้อยที่สุด

5. มีความเป็นกลางทางเศรษฐกิจการจัดเก็บภาษีอากรต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานของกลไกตลาดหรือให้มีผลกระทบน้อยที่สุด

6. อำนาจรายได้การจัดเก็บภาษีอากรที่ดีต้องช่วยให้รัฐมีรายได้ที่เพียงพอกับการใช้จ่าย

7. มีความยืดหยุ่นต้องสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วเพื่อให้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพของรัฐในการกำหนดทิศทางและเสถียรภาพทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

ภาษีอากรอาจเป็นเงินหรือสิ่งของที่รัฐบาลบังคับเก็บจากประชาชนเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายการบริหารประเทศ โดยยึดหลักในการจัดเก็บ คือหลักประโยชน์และหลักความสามารถในการจ่ายภาษีอากร ภาษีอากรที่ดีมีลักษณะเป็นธรรมแน่นอน เป็นกลาง อำนาจรายได้ ยืดหยุ่นและเอื้อต่อกัน การจัดเก็บมีประสิทธิภาพโครงสร้างภาษีอากรนั้น นอกจากจะต้องกำหนดฐานภาษี อัตราภาษีแล้ว ยังต้องกำหนดวิธีการเสียภาษีและวิธีบังคับใช้กฎหมายภาษีอากรด้วย

ความหมายและประเภทภาษีอากร

คำว่าภาษีอากร (TAX) นั้นมีผู้ให้คำนิยามไว้หลายความหมายด้วยกัน ดังเช่น

หมายถึง เงินที่รัฐบาลบังคับจัดเก็บจากราษฎรตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ และนำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยมีได้มีสิ่งตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษีอากร

หมายถึง เงินที่เคลื่อนย้ายจากภาคเอกชนไปสู่ภาครัฐบาล แต่ไม่รวมถึงการ กู้ยืมหรือขายสินค้า หรือให้บริการในราคาทุนโดยรัฐบาล

หมายถึง เงินที่บุคคลถูกบังคับให้ต้องจ่ายให้แก่รัฐ เพื่อรัฐจะได้นำไปใช้จ่ายใน กิจการอันเป็นสาธารณะประโยชน์ทั่วไป โดยที่ผู้จ่ายไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเป็นการเฉพาะตัว

ประเภทของภาษีอากรที่สำคัญในประเทศไทย ก็ประกอบไปด้วย 8 ประเภทหลัก ดังนี้

1. ภาษีเงินได้นิติบุคคลคือ ภาษีที่เรียกเก็บจากกิจการธุรกิจ ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในรูปแบบบริษัทฯ หรือรูปแบบห้างหุ้นส่วน

2. ภาษีหัก ณ ที่จ่ายคือ วิธีหนึ่งในการจัดเก็บภาษีส่งหน้า ซึ่งเป็นภาษีที่ถูกหักไว้ตั้งแต่ตอนผู้จ่ายหรือคู่ค้า ทำการ “จ่ายเงินได้” ให้กับเราหรือกิจการของเรานั้นเอง

3.ภาษีมูลค่าเพิ่มคือ จำนวนเงินที่คิดเพิ่มจากมูลค่าของสินค้าและบริการ (ซึ่งโดยทั่วไปอยู่ที่ 7%) ซึ่งผู้ประกอบการที่มีรายได้ตั้งแต่ 1.8 ล้านบาทขึ้นไปต่อปีและจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มกับกรมสรรพากร จะต้องทำหน้าที่เรียกเก็บเงินจำนวนดังกล่าวจากผู้ซื้อและนำส่งให้ภาครัฐ

4.ภาษีธุรกิจเฉพาะคือ ภาษีที่เรียกเก็บสำหรับกิจการที่เฉพาะเจาะจง เช่นการธนาคาร การจำหน่าย ประกันชีวิต หรือการขายอสังหาริมทรัพย์หรือที่ดินในเชิงการค้าเพื่อทำกำไร

5.อากรแสตมป์คือ ภาษีที่เรียกเก็บจากการทำสัญญาาร่วมกัน เช่น สัญญาเช่าที่ สัญญากู้ยืมเงิน สัญญาจ้างทำของ เป็นต้น

6.ภาษีศุลกากรคือ ภาษีที่เรียกเก็บจากการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าจากต่างประเทศ เพื่อเป็นกำแพงภาษีป้องกันราคาสินค้าและคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ แต่ปัจจุบันเริ่มลดความสำคัญลงเนื่องจากหลายประเทศรวมตัวกันเปิดการค้าเสรีเพิ่มมากขึ้น

7.ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาคือ ภาษีที่จัดเก็บกับประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพและมีรายได้เกิดขึ้นและมีจำนวนเงินได้ต่อปีเข้าหลักเกณฑ์ที่ต้องเสียภาษี ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ผู้มีรายได้ทุกคนต้องยื่นแบบแสดงภาษีทุกปี ถึงแม้จะมีรายได้ไม่ถึงหลักเกณฑ์ที่ต้องเสียภาษียกก็ตาม

8.ภาษีสรรพสามิตคือภาษีที่เรียกเก็บจากผู้ประกอบการสินค้าและบริการบางประเภท ซึ่งมีเหตุผลสมควรที่ต้องรับภาระทางภาษีสูงกว่าปกติ เช่น สินค้าที่มีลักษณะฟุ่มเฟือย หรือเกิดผลเสียต่อสุขภาพและสังคม เช่น เหล้า บุหรี่ เป็นต้น

และนี่คือ 8 ประเภทของภาษีอากรที่สำคัญซึ่งคนไทยทุกคนควรมีความรู้เบื้องต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นผู้ประกอบการจดทะเบียนในรูปแบบนิติบุคคลจำเป็นต้องศึกษาประเภทภาษีในหัวข้อ 1-5 ให้เข้าใจถ่องแท้ เพราะหากยื่นภาษีไม่ครบและไม่ถูกต้อง นอกจากจะต้องเสียภาษีเพิ่มเติมแล้วอาจจะโดนเบี้ยปรับ จนส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของกิจการก็เป็นได้

ความสำคัญของภาษีอากร

ภาษีอากรถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐ ที่จะนำมาพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ แต่ อย่างไรก็ดี กล่าวไว้แล้วว่า ภาษีอากรมีผลกระทบต่อรายได้ที่แท้จริงของผู้มีเงินได้ ดังนั้นนโยบายภาษีอากรที่ดีต้องตอบสนองเป้าหมายทางเศรษฐกิจ โดยต้องมีการจัดสรรทรัพยากรให้เป็นธรรม การกระจายรายได้ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และแก้ปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงินระหว่างประเทศทั้งนี้ทั้งนั้นนโยบาย ภาษีอากรอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายการเงินการคลัง 5 ประการดังนี้

1. การส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
2. การจำกัดการบริโภคหรือส่งเสริมการบริโภคบางชนิด
3. การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ
4. การจัดสรรงบประมาณ รายได้และทรัพย์สินให้เป็นธรรม
5. การส่งเสริมสังคม การศึกษา การกีฬา และสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษีอากร

การจัดเก็บภาษีอากรของรัฐมีวัตถุประสงค์หลายประการซึ่งพอได้ดังนี้

1. เพื่อหารายได้ รัฐบาลจำเป็นต้องหารายได้เพื่อใช้ในกิจการด้านต่าง ๆ ซึ่งกิจการที่ว่า เป็นกิจการเพื่อส่วนรวมเช่น การสร้างถนน การใช้จ่ายด้านความมั่นคง ด้านการศึกษา เป็นต้น
2. เพื่อเป็นเครื่องมือส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐบาลจะนำเงินระบบ ภาษีอากรมากระตุ้นความเจริญเติบโต เช่นการลดอัตราภาษีอากรเพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายของ ประชาชน การยกเว้นการจัดเก็บภาษีของธุรกิจเอกชนที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจาก สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI: Board of Investment)
3. เพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมการบริโภคของประชาชน ซึ่งรัฐบาลสามารถนำระบบ การจัดเก็บภาษีอากรเพื่อควบคุมการบริโภคของประชาชน เช่น การเรียกเก็บภาษีจากสินค้า ประเภทฟุ่มเฟือยซึ่งมีได้ จำเป็นต่อการครองชีพให้สูงทำให้มีราคาแพงเพื่อ ป้องกันมิให้ประชาชนจับจ่ายใช้สอยเงินฟุ่มเฟือยจนเกินไป เป็นต้น
4. เพื่อเป็นเครื่องมือรักษาเสถียรภาพในทางเศรษฐกิจ ในกรณีที่ภาวะเศรษฐกิจไม่ปกติ รัฐบาลจำเป็นต้องมีการรักษาเสถียรภาพของเศรษฐกิจเช่นการกระตุ้นการจ้างงานใน ยามที่ เศรษฐกิจตกต่ำ การป้องกันภาวะเงินเฟ้อด้วยมาตรการทางภาษี เป็นต้น
5. เพื่อเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นการกระจายความมั่งคั่งของกลุ่มคน ร่ำรวยมาสู่คนยากจน ซึ่งนับว่าเป็นการลดช่องว่างระหว่างกลุ่มคนทั้ง 2 กลุ่มให้น้อยลงเพราะตามหลักการจัดเก็บภาษีนั้น คนร่ำรวยย่อมต้องรับภาระ ภาษีมาก ส่วนคนยากจนเสียภาษีน้อยหรืออาจไม่ต้องเสียเลย นับว่าเป็นการดึงเอารายได้จากคนร่ำรวยมาสู่คนยากจนทางอ้อมวิธีหนึ่ง
6. เพื่อเป็นเครื่องมือสนองต่อนโยบายของรัฐบาล โดยปกติเมื่อรัฐบาลต้องการเงินเพื่อใช้ในโครงการใหญ่ (Mega Project) ซึ่งต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากรัฐบาลอาจใช้การจัดเก็บภาษีอากรบางชนิดให้มากขึ้นเพื่อนำเงินที่ได้มาทำโครงการให้ได้ตามนโยบายของรัฐ

ผู้มีหน้าที่เสียภาษี

ภาษีอากรที่จัดเก็บแต่ละประเภทกำหนดสถานะผู้มีหน้าที่เสียภาษี และวิธีการเสียภาษีแตกต่างกันแล้วแต่กรณี ภาษีที่จัดเก็บจากรายได้นั้นครอบคลุมผู้มีรายได้ที่เป็นบุคคลธรรมดา คณะบุคคล และนิติบุคคล ประเภทต่างๆ โดยมีหน้าที่เสียภาษีเงินได้แตกต่างกันไป ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จัดเก็บจากผู้มีรายได้ที่เป็นบุคคลทั่วไป และหน่วยภาษีที่ได้กำหนดไว้เป็นพิเศษ สำหรับภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีเงินได้ปิโตรเลียม จัดเก็บจากนิติบุคคลที่มีรายได้ เป็นต้น

ภาษีบางประเภทจัดเก็บจากการบริโภคสินค้าและบริการ ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีธุรกิจเฉพาะ เป็นภาษีที่จัดเก็บจากผู้ประกอบธุรกิจการค้าซึ่งสามารถผลักภาระภาษีไปให้แก่ผู้บริโภคได้ นอกจากนี้ ผู้กระทำ ธุรการบางประเภทอาจอยู่ในข่ายต้องเสียภาษีที่เรียกว่า อากรแสตมป์ อีกด้วย

สิทธิของผู้เสียภาษี

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีมียุทธิตามกฎหมายโดยสรุปดังนี้

1. การผ่อนชำระภาษี

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตามแบบ ภงด. 90 ภงด. 91 ที่มีจำนวนเกินกว่า 3,000 บาท สามารถแบ่งจ่ายงวดละเท่าๆ กัน ไม่เกิน 3 งวด โดยไม่ต้องเสียเบี้ยปรับเงินเพิ่มภาษีอากรที่ค้างชำระโดยยื่นคำร้องขอผ่อนภายใต้หลักเกณฑ์การผ่อนชำระของกรมสรรพากร

2. การยื่นอุทธรณ์คัดค้านการประเมินภาษี

กรณีที่ผู้เสียภาษีถูกประเมินภาษีอากร หากไม่เห็นด้วยกับการประเมินของเจ้าพนักงานประเมิน ผู้เสียภาษีมีสิทธิยื่นอุทธรณ์การประเมินเป็นหนังสือ (แบบ ภ.ส.6) ต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันได้รับหนังสือแจ้งการประเมิน และหากได้รับคำวินิจฉัยอุทธรณ์แล้วยังไม่เห็นด้วยก็มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลภาษีอากรได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันได้รับคำวินิจฉัยอุทธรณ์จากคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ หากไม่ได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลา ผู้เสียภาษีไม่มีสิทธิอุทธรณ์ใดๆ และต้องชำระภาษี พร้อมทั้งเบี้ยปรับและเงินเพิ่มตามการประเมินให้ครบถ้วน

3. ขอลุเลาการชำระภาษีอากรโดยจัดให้มีหลักประกันการชำระหนี้ภาษีอากรค้าง

การใช้สิทธิอุทธรณ์ไม่เป็นเหตุให้ทุเลาการเสียภาษีอากร ผู้เสียภาษีที่ได้รับหนังสือแจ้งการประเมินให้ชำระภาษี มีหน้าที่ต้องชำระภาษีตามการประเมินนั้น ภายในกำหนดเวลาที่ได้แจ้งไว้ในหนังสือแจ้งการประเมิน อย่างไรก็ตาม หากต้องการรอคำวินิจฉัยอุทธรณ์ หรือคำพิพากษา ผู้เสียภาษีมีสิทธิยื่นคำร้องขอลุเลาการชำระภาษี โดยจัดให้มีหลักประกันการชำระหนี้ภาษีอากรด้วยหลักทรัพย์ต่างๆ ภายใต้หลักเกณฑ์ตามระเบียบของกรมสรรพากร

4. ขอดหรือลดเบี้ยปรับและเงินเพิ่มภาษีอากร

ผู้เสียภาษีที่มีหน้าที่ยื่นแบบฯ และชำระภาษีอากรให้ครบถ้วนภายในกำหนดเวลาตามกฎหมาย หากมิได้ยื่นแบบฯ หรือชำระภาษีภายในกำหนดเวลา ต้องรับผิดชอบเบี้ยปรับและเงินเพิ่มตามกฎหมาย นอกเหนือจากเงินภาษีที่ต้องชำระอีกด้วย อย่างไรก็ตาม หากการกระทำความผิดมีเหตุอันควรผ่อนผัน ผู้เสียภาษีอาจมีคำร้องเป็นหนังสือของขอดหรือลดเบี้ยปรับและอาจได้รับการพิจารณาขอดหรือลดเบี้ยปรับให้ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่กรมสรรพากรกำหนดไว้ สำหรับเงินเพิ่มไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจเจ้าพนักงานฯ ขอดหรือลดให้ได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่อยู่ใต้นิติให้ขยายกำหนดเวลาชำระหรือนำส่งภาษี และได้มีการชำระหรือนำส่งภาษีภายในกำหนดเวลาที่ขยายแล้ว เงินเพิ่มจะลดลงมาเหลือเพียงกึ่งหนึ่ง

5. ขอดตัดเอกสารหรือขอสำเนาเอกสาร

ผู้เสียภาษีมีสิทธิขอดตัดเอกสารหรือขอสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเสียภาษีของตนเองได้ เช่น ขอดตัดสำเนาแบบแสดงรายการภาษีของตนเองหรือใบเสร็จรับเงินค่าภาษีแต่ละประเภทที่เป็นของตน เป็นต้น

หน้าที่ตามกฎหมายของผู้มีหน้าที่เสียภาษี

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีมีหน้าที่ตามกฎหมายโดยสรุปดังนี้

1. ยื่นแบบฯ และเสียภาษีอากรที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องและครบถ้วน
2. ขอมีเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร และจดทะเบียนภาษีตามที่กฎหมายกำหนดแล้วแต่กรณี และหากมีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ จะต้องแจ้งแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้อง
3. จัดทำเอกสารหลักฐาน และบัญชีใดๆ ตามที่กฎหมายกำหนดได้แก่ ใบรับ ใบส่งของ ใบกำกับภาษี บัญชีรายได้ รายจ่าย งบการเงิน บัญชีพิเศษ ฯลฯ แล้วแต่กรณี
4. ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงาน เมื่อได้รับหนังสือเชิญพบ หรือหนังสือขอให้ยื่นเอกสารหรือหลักฐานใดๆ เพื่อประกอบในการเสียภาษีอากร ตลอดจนปฏิบัติตามหมายเรียกของเจ้าพนักงาน

5. ชำระภาษีตามการประเมินของเจ้าพนักงานประเมิน ภายในกำหนดเวลาหากมิได้ชำระภาษีหรือชำระไว้ไม่ครบถ้วน เจ้าพนักงานมีสิทธิยึด आयัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ค้างภาษีอากร เพื่อนำไปชำระหนี้ภาษีได้โดยไม่ต้องฟ้องศาล

6. การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายภาษีอากร นอกจากต้องรับผิดทางแพ่งแล้ว ยังต้องรับผิดทางอาญาอีกด้วย

หน่วยงานที่จัดการในการเก็บภาษีอากร

1. กรมสรรพากรจัดการเรื่องการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล
2. กรมสรรพสามิตเป็นภาษีประเภทที่เรียกเก็บจากสินค้าและบริการบางประเภท โดยสินค้าหรือบริการนั้นๆ มีลักษณะเป็นการฟุ่มเฟือย หรือสินค้าที่ได้รับผลประโยชน์เป็นพิเศษจากรัฐ เช่น สุรายาสูบไฟฟ้าแบตเตอรี่น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันน้ำหอมรถยนต์เรือยอชต์รวมทั้งสถานบริการ เช่น สนามแข่งม้าและสนามกอล์ฟ เป็นต้น
3. กรมศุลกากรจัดการเรื่องการเก็บภาษีนำเข้าและออกภายในประเทศ ทั้งนี้เพื่อปกป้องสินค้าที่ผลิตภายในประเทศไม่ให้ถูกโจมตีจากสินค้าต่างประเทศที่มีคุณภาพดีกว่าแต่ราคาเยอเยกว่า
4. ส่วนราชการท้องถิ่นจัดการเรื่องภาษีบำรุงท้องที่ โรงเรือนและป้าย

อัตราในการเรียกเก็บภาษี

1. อัตราก้าวหน้า จัดเก็บในอัตราที่สูงขึ้น เมื่อรายได้สูงขึ้นจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้
2. อัตราคงที่ ไม่ว่ารายได้จะสูงหรือต่ำก็เก็บภาษีในอัตราเดียวกัน
3. อัตราถอยหลัง จัดเก็บภาษีในอัตราที่ลดลงเมื่อผลิตสินค้าได้มาก เพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมการเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้า เป็นการเก็บภาษีที่ทำให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุด เพราะเมื่อผลิตสินค้าหรือมีทรัพย์สินมากขึ้นเท่าไรก็จะต้องควรเสียมากขึ้นเท่านั้น

หากไม่เสียภาษีจะเป็นอย่างไร

โดยปกติไม่ว่าบุคคลจะเป็นผู้ที่มีรายได้ถึงตามเกณฑ์ที่จะต้องเสียภาษีหรือไม่ก็ตาม ก็จำเป็นที่จะต้องมีการยื่นแบบเสียภาษีเป็นเรื่องปกติ เพื่อให้ทางรัฐบาลได้รู้ว่าบุคคลมีความบริสุทธิ์ใจที่จะไม่หลีกเลี่ยงการเสียภาษี แต่ก็มีข้อยกเว้นว่าหากรายได้ต่อปีไม่ถึง 50,000 บาท ก็ไม่จำเป็นต้องยื่น โดยช่วงเวลาในการยื่นเสียภาษีจะอยู่ระหว่างเดือนมกราคม-มีนาคม ของทุกปี โดยในปัจจุบันสามารถยื่นเสียภาษีผ่านเว็บไซต์ได้แล้ว ทำให้สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ในกรณีลืมหรือตั้งใจที่จะไม่ยื่นการเสียภาษีจะมีโทษในกรณีดังกล่าว คือ

ปรับไม่เกิน 2,000 บาท ในกรณีไม่ได้ทำการยื่นแบบการเสียภาษีภายในระยะเวลาที่กำหนด

โทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท จำคุกไม่เกิน 6 เดือน และเสียเพิ่ม 5% ต่อเดือนจนกว่าจะเสีย หากว่าไม่ยอมเสียภาษีหากเจ้าหน้าที่ตรวจพบการยื่นภาษีขาดจะต้องเสียเพิ่มและถูกปรับอีก 1 หรือ 2 เท่าตัว

ตั้งใจแสดงหลักฐานเท็จมีโทษจำคุก 3 เดือน ถึง 7 ปี และปรับ 2,000 – 200,000 บาท

การหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรไม่ได้จำกัดเฉพาะความผิดตามประมวลรัษฎากรเท่านั้น แต่ถือเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและการปราบปรามการฟอกเงินอีกด้วยหน้าที่ในการเสียภาษี

อาการตามกฎหมายเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนตามรัฐธรรมนูญ โดยภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรซึ่งเป็นอำนาจและความรับผิดชอบของกรมสรรพากร แบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น ซึ่งเมื่อประชาชนรู้หรือพึงรู้ว่าตนมีหน้าที่ต้องเสียภาษีอากรก็ต้องเสียภาษีให้ถูกต้องครบถ้วนกรณีประชาชนที่มีหน้าที่เสียภาษีอากรได้หลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากร โดยไม่ชำระภาษีให้แก่กรมสรรพากรหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง หนีภาษีอากร (Tax evasion) เจ้าพนักงานกรมสรรพากรสามารถประเมินภาษีอากรบุคคลดังกล่าวได้ตามกฎหมาย ส่งผลให้ต้องเสียภาษีในจำนวนที่ตนไม่ได้เสียหรือเสียขาดไป พร้อมทั้งต้องเสียเบี้ยปรับและเงินเพิ่มได้ประการหนึ่ง

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันปัญหาการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรไม่ได้จำกัดเฉพาะความผิดตามประมวลรัษฎากรแล้วเท่านั้น แต่หากการหลีกเลี่ยงภาษีอากร พยายามหลีกเลี่ยงภาษีอากร หรือฉ้อโกงภาษีอากร หรือขอลดภาษีโดยความเท็จโดยฉ้อโกงหรืออุบาย หรือโดยวิธีการอื่นใดทำนองเดียวกัน เช่น กรณีตามมาตรา 37 มาตรา 37 ทวิ และมาตรา 90/4 แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งเป็นความผิดอาญาตามประมวลรัษฎากรอยู่แล้ว แต่การกระทำดังกล่าวยังถือเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและการปราบปรามการฟอกเงิน อีกประการหนึ่งด้วย ซึ่งการกำหนดให้อาชญากรรมเกี่ยวกับภาษีอากรเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและการปราบปรามการฟอกเงินดังกล่าวต้องพิจารณาองค์ประกอบตามที่กฎหมายกำหนดเป็นสำคัญ

บทสรุป

ภาษีอากร มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการหารายได้ของรัฐ ช่วยส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจชาติ ควบคุมการบริโภคของประชาชน สร้างความมั่นคงต่อสังคม โดยการจัดเก็บภาษีนั่นจะจัดเก็บจากบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่มีรายได้ และการจัดเก็บภาษีนั่นมีทั้งการจัดเก็บโดยตรงที่เรียกว่าภาษีทางตรง และภาษีทางอ้อมการจัดเก็บภาษีนั่นถือเป็นรายได้หลักของประเทศที่จะนำมาใช้เป็นรายจ่าย โดยการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อพัฒนาประเทศต่อไป

โดยปกติไม่ว่าบุคคลจะเป็นผู้ที่มีรายได้ถึงตามเกณฑ์ที่จะต้องเสียภาษีหรือไม่ก็ตาม ก็จำเป็นที่จะต้องมีการยื่นแบบเสียภาษีเป็นเรื่องปกติ เพื่อให้ทางรัฐบาลได้รู้ว่าบุคคลมีความบริสุทธิ์ใจที่จะไม่หลีกเลี่ยงการเสียภาษี แต่ก็มีข้อยกเว้นว่าหากรายได้ต่อปีไม่ถึง 50,000 บาท ก็ไม่จำเป็นต้องยื่น โดยช่วงเวลาในการยื่นเสียภาษีจะอยู่ระหว่างเดือนมกราคม-มีนาคม ของทุกปี โดยในปัจจุบันสามารถยื่นเสียภาษีผ่านเว็บไซต์ได้แล้ว ทำให้สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ในกรณีลืมหรือตั้งใจที่จะไม่ยื่นการเสียภาษีจะมีโทษตามกฎหมาย

¹ อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ